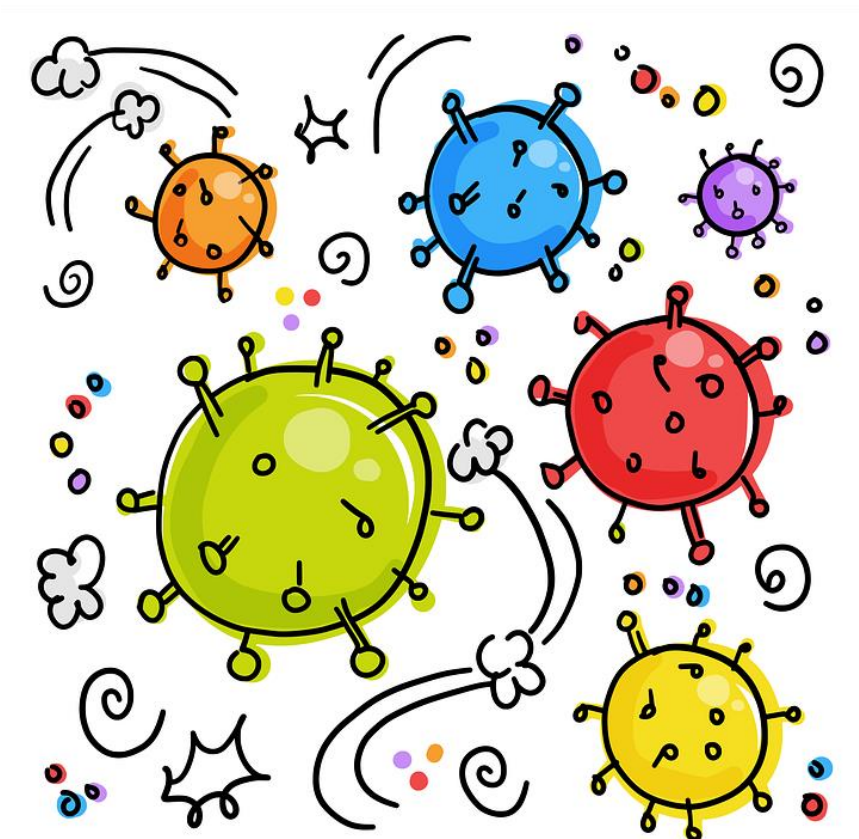


„Dobre sposoby na zakaźne choroby”

Z higieną za pan brat. STOP CHOROBYM ZAKAŻNYM

WOJEWÓDZKI PROGRAM EDUKACYJNY



Opracowanie:

Anna Chrzanowska, Marta Myśliwiec, Hanna Ziuziakowska

Koordynator wojewódzki:

Hanna Ziuziakowska

Akceptacja:

Agnieszka Noculak - Kierownik Oddziału Profilaktyki Zdrowotnej WSSE w Bydgoszczy

Konsultacja merytoryczna:

Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy

Konsultacja metodyczna:

Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy

Opis problemu

Choroby zakaźne stanowiły najpoważniejszy problem zdrowotny na świecie aż do początku XX wieku. Plagi pustoszyły znaczną część populacji wielkich miast europejskich. Znaczenie chorób zakaźnych w historii ludzkości było równie ważne jak determinanty ekonomiczne i militarne. Nieprzewidywalność epidemii jest przyczyną strachu, niepewności i paniki nawet dzisiaj, co można było wyraźnie zobaczyć podczas ostatniej pandemii COVID-19.

Poszukiwanie wyjaśnień dotyczących przyczyn chorób zakaźnych przez wieki pobudzało ludzką wyobraźnię i było przedmiotem refleksji wielu ważnych myślicieli. W czasach starożytnych Hipokrates ustalił istnienie powiązań między występowaniem chorób a środowiskiem, w którym żyły populacje. Pomysł, że niektóre choroby mogą być przenoszone między ludźmi jest również stary i stał się podstawą do podjęcia działań prewencyjnych jeszcze przed naukowym udowodnieniem istnienia i znaczenia czynników mikrobiologicznych. W 1546 roku włoski lekarz Girolamo Fracastoro napisał pierwszą teorię koncepcji przenoszenia chorób między ludźmi za pośrednictwem drobnych cząstek. W połowie XIX wieku brytyjski lekarz John Snow wskazał na wodę wykorzystywaną przez ludność jako możliwe źródło przenoszenia cholery. Jednak dopiero pod koniec XIX wieku idea zakażenia ostatecznie obaliła swojego przeciwnika, teorię miazmatyczną. Postępy w mikrobiologii, w szczególności prace Roberta Kocha i Louisa Pasteura, potwierdziły rolę żywych mikroskopijnych organizmów jako bezpośredniej, fundamentalnej przyczyny wielu chorób zakaźnych, zapoczątkowując w ten sposób głębokie zmiany w zrozumieniu przyczyn chorób zakaźnych i wynikające z tego strategie zapobiegania im.

Czynnik zakaźny - to nazwa nadana wszystkim organizmom lub cząstkom (m.in. wirusy, bakterie, priony, grzyby) zdolnym do wywołania infekcji lub choroby zakaźnej. Aby doszło do infekcji nowego gospodarza, musi istnieć możliwość wystawienia podatnego gospodarza na działanie czynnika zakaźnego. Do zakażenia może dojść różnymi drogami. Drobnoustroje mogą przenosić się w sposób pośredni – drogą kropelkową podczas kaszlu lub kichania, pokarmową, poprzez dotykanie skażonych powierzchni lub bezpośrednio, czyli z osoby na osobę. Nośnikiem rozprzestrzeniania czynnika zakaźnego może być każda istota ożywiona (owady lub inne zwierzęta) lub substancja nieożywiona (woda, powietrze, żywność, gleba).

Zakażenie to termin, który definiuje wejście i rozwój czynnika zakaźnego w ciele człowieka lub zwierzęcia. Zakażone osoby lub zwierzęta, które nie wykazują klinicznie rozpoznawalnych objawów danej choroby podczas badania, ale które są nosicielami odpowiedniego czynnika etiologicznego, nazywane są zdrowymi lub bezobjawowymi nosicielami.

Jednym z czynników wpływających na pojawienie się i ciężkość choroby jest **dawka zakaźna**, czyli liczba jednostek czynnika zakaźnego potrzebna do wywołania choroby. **Choroba zakaźna** jest definiowana jako choroba wywołana przez określony czynnik zakaźny lub jego toksyczny produkt. **Zakaźność** to zdolność czynnika zakaźnego do wywołania nowej infekcji u podatnego gospodarza. Gdy czynnik jest przenoszony na nowego gospodarza, to, czy choroba wystąpi, czy nie, zależy od wielu różnych czynników oprócz dawki zakażenia, z których jednym z najważniejszych jest podatność. Powodzenie inwazji czynnika zależy od wielu czynników dotyczących gospodarza, takich jak wiek, genetyka, płeć, rasa, stan odżywienia i wcześniejsze narażenie na ten czynnik, które mogło spowodować rozwój stanu odporności. Odsetek osobników w populacji z odpornością na określony czynnik zakaźny to tzw. **odporność stada**, która jest jednym z głównych wyznaczników definiujących dynamikę przenoszenia większości czynników zakaźnych.

Występowanie chorób zakaźnych w populacjach ludzkich może mieć formę endemiczną (ciągłe występowanie z oczekiwaną częstotliwością przez pewien okres czasu i w określonym położeniu geograficznym) lub epidemiczną (występowanie choroby zdecydowanie silniejszej niż oczekiwana w danym regionie geograficznym). Kiedy epidemia jest uogólniona i obejmuje różne kraje i dużą populację, nazywa się ją **pandemią**.

Profilaktyka chorób zakaźnych obejmuje przede wszystkim troskę o higienę osobistą, szczepienia ochronne, higienę wody, higienę żywienia i żywności, izolację od nosicieli i osób chorych, higienę zakwaterowania i snu. Szczepienia są jednym z największych osiągnięć medycyny oraz całego społeczeństwa wspierającego ich wykonywanie. Dzięki nim z powierzchni ziemi zniknęła oспа prawdziwa i istnieje szansa, że niedługo to samo stanie się z chorobą *poliomyelitis*, odrą i różyczką. Wiele groźnych chorób, jak błonica, gruźlica, tężec noworodków, różyczka wrodzona, wirusowe zapalenie wątroby typu B, odrą, a nawet niektóre nowotwory udaje się, dzięki szczepieniom, utrzymać w ryzach.

Literatura:

Barreto ML, Teixeira MG, Carmo EH. *Infectious diseases epidemiology*. Journal of Epidemiology and Community Health, 60:192–195; 2006.

Wydział Wychowania i Profilaktyki Ośrodka Rozwoju Edukacji, Główny Inspektorat Sanitarny. *Szczepienia – profilaktyka chorób zakaźnych. Materiały edukacyjne*. Ośrodek Rozwoju Edukacji Wydanie I; Warszawa 2021.

Grupa docelowa: Dzieci 5-6 lat, uczniowie I klasy szkoły podstawowej

Realizator/koordynator:

- wojewódzki: Hanna Ziuziakowska
Oddział Profilaktyki Zdrowotnej
Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej
w Bydgoszczy
- powiatowy: pracownicy pionu Profilaktyki Zdrowotnej
powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych
na terenie województwa kujawsko-pomorskiego
- szkolny: nauczyciele pracujący w szkołach realizujących program

Cel główny: Zdobyć przez uczniów wiedzy dotyczącej profilaktyki chorób zakaźnych

Cele szczegółowe: Zdobyć przez uczniów wiedzy dotyczącej przyczyn chorób zakaźnych.

Wzbogacenie wiedzy na temat sposobów zapobiegania rozprzestrzeniania się chorób zakaźnych.

Kształtowanie postawy prozdrowotnej wśród dzieci i młodzieży.

Doskonalenie umiejętności współpracy w zespole, skutecznej komunikacji interpersonalnej.

Ramy czasowe: II edycja programu – rok szkolny 2022/2023

Finansowe zabezpieczenie realizacji programu (zgodnie z rzeczywistymi możliwościami): program będzie realizowany przy udziale środków finansowych i rzeczowych pochodzących z budżetu Państwowej Inspekcji Sanitarnej (opcjonalnie – pochodzących od pozyskanych partnerów). Wydatki przewidziane są przede wszystkim na szkolenie koordynatorów i realizatorów programu oraz na ewentualny wydruk materiałów metodycznych i edukacyjnych oraz zaopatrzenie w nie koordynatorów i realizatorów programu.

Struktura programu oraz metody pracy uczniów wykorzystane w scenariuszach zajęć lekcyjnych:

- pogadanka, rozmowa kierowana,
- pokaz, obserwacja,
- burza mózgów,
- zadania do wykonania, gry dydaktyczne,
- praca zbiorowa, zespołowa, własna.

Realizacja programu „Dobre sposoby na zakaźne choroby” polega na przeprowadzeniu 2-dniowych zajęć **Z higieną za pan brat. STOP CHOROBY ZAKAŻNYM**

Środki dydaktyczne:

- zestaw obrazków *Od Brudusia do Pucusia*
- płyta CD z piosenką *Mydło lubi zabawę*
- tekst z wierszem Jadwigi Korczakowskiej *Przedszkolaczek*
- ilustracje z przykładami bakterii, wirusów
- ilustracje dotyczące profilaktyki chorób zakaźnych
- ilustracje i podpisy przedmiotów: mydło, ręcznik, grzebień, woda
- szarfy lub krążki
- kolorowa plastelina, brokat

Monitorowanie realizacji programu:

- **w przedszkolach i szkołach** na terenie poszczególnych powiatów: przez koordynatorów powiatowych (wizytacje w szkołach rozmowy z realizatorami szkolnymi, zebranie arkuszy sprawozdawczych od koordynatorów przedszkolno-szkolnych i opracowanie sprawozdania zbiorczego).
- **w powiatach** na terenie województwa kujawsko-pomorskiego: przez koordynatora wojewódzkiego (rozmowy z koordynatorami powiatowymi, kontrole w PSSE, narady organizacyjne, opracowanie sprawozdania zbiorczego na podstawie sprawozdań z PSSE, analiza i systematyzowanie informacji).

Podsumowanie i ocena programu:

- Nauczyciele dokonają oceny programu na podstawie rozmowy z uczniami i ich obserwacji podczas realizowanych zadań.
- Ocena treści programu, jego przydatności w profilaktyce chorób zakaźnych na podstawie arkuszy sprawozdawczo-ewaluacyjnych opracowanych przez koordynatora wojewódzkiego, a wypełnionych przez koordynatorów szkolnych.
- Sprawozdawczość na poziomie powiatowym i wojewódzkim.
- Wojewódzka narada podsumowująca realizację programu.